

Podstawy patofizjologii i terapii bólu

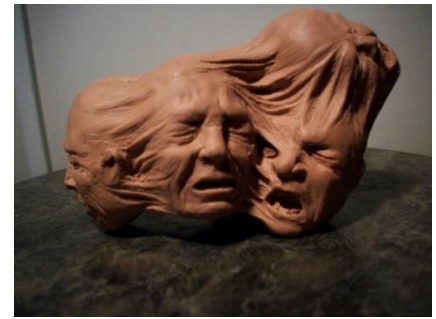
Konrad Rejdak

*Katedra i Klinika Neurologii,
Uniwersytet Medyczny w Lublinie*

Ból jest nieprzyjemnym doznaniem zmysłowym i emocjonalnym związanym z rzeczywistym lub potencjalnie zagrażającym uszkodzeniem ciała albo opisywanym w kategoriach takiego uszkodzenia.

Jest spostrzeżeniem powstającym na podstawie psychicznej interpretacji przez chorego zachodzących zjawisk, zmodyfikowanym przez wcześniejsze doświadczenia i uwarunkowania psychosomatyczne.

Ból opisuje się na wiele sposobów:

- W sensie czasowym: przewlekły ból, podostry ból, i ostry ból
- Charakterystyka: przerywany, trudny do usunięcia, rozpierający, promieniujący, piekący, tępy
- W terminologii medycznej: ból fantomowy, nowotworowy, naczyniowy, ból stawów, nerwoból, ból mięśni, fibromialgia, ból mięśniowo-powięziowy, i złożone wieloobjawowe miejscowe zespoły bólowe
- W kategoriach patofizjologicznych/etiologicznych: neuropatyczny i ból nocycceptywny
- W anatomicznych terminach lokalizacyjnych: ból głowy, kręgosłupa, szyi, ból twarzy, ból kończyn, ból brzucha itp.
- W ujęciu źródłowym: ból centralny jako pochodzący z rdzenia kręgowego lub mózgu lub obwodowy

Ból może wystąpić w następstwie podrażnienia

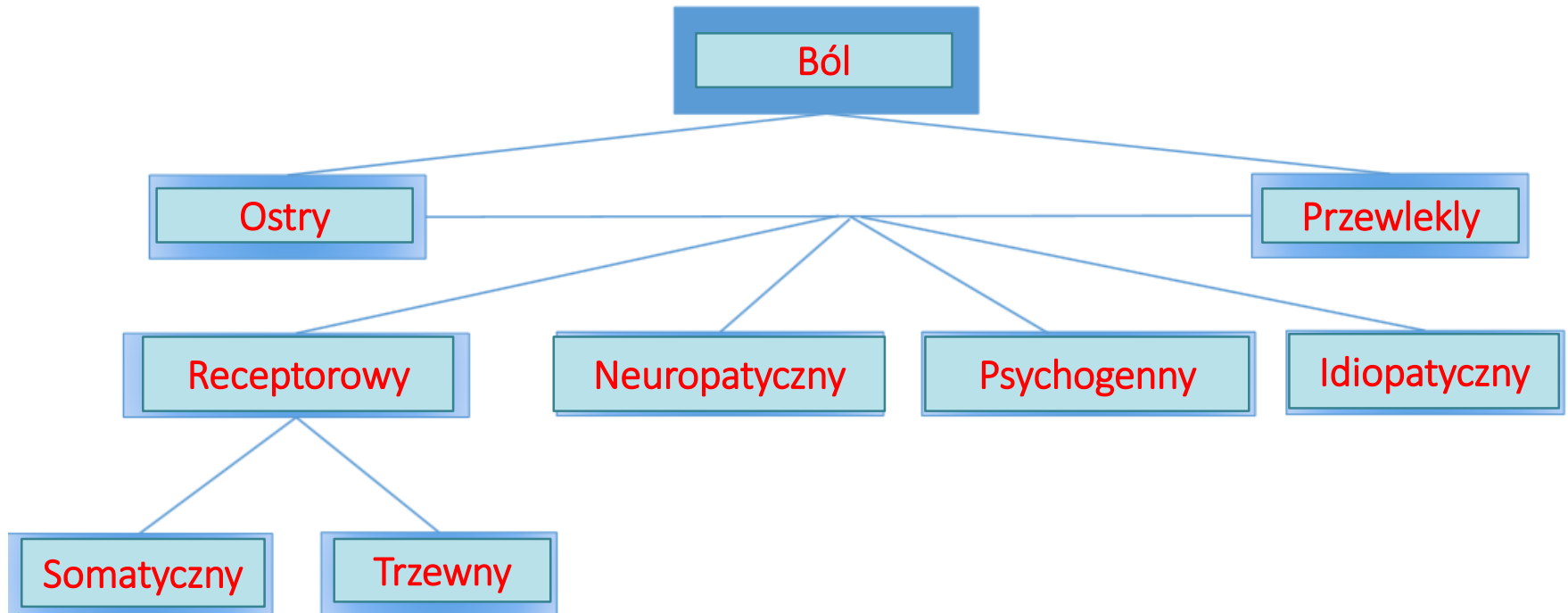
- receptorów bólowych (nocyceptorów) lub obniżenia ich progu pobudliwości (**ból receptorowy**).

- uszkodzenia struktur układu nerwowego (**ból niereceptorowy neuropatyczny**),

jak również pojawić się bez towarzyszącego uszkodzenia tkanek — w takich sytuacjach

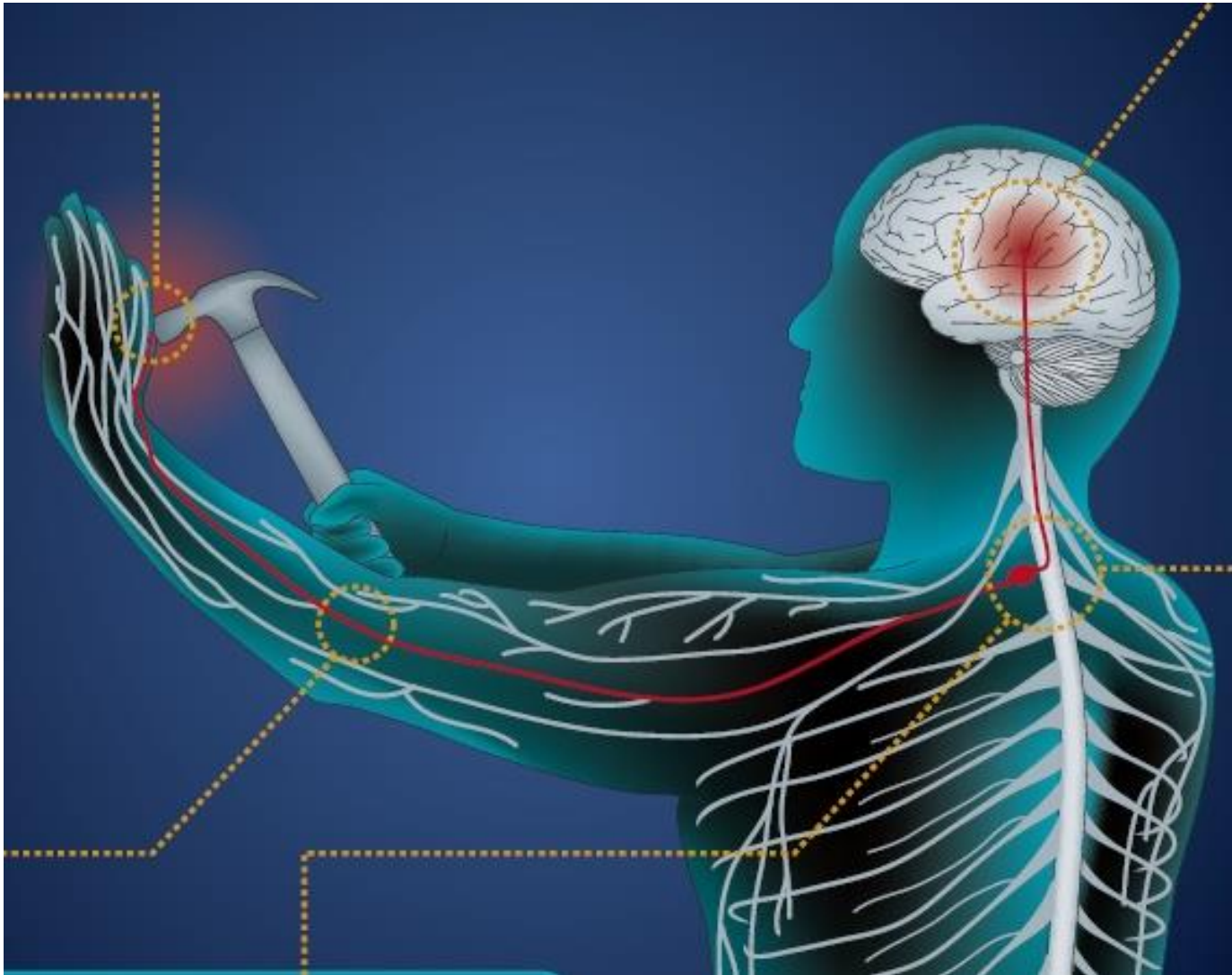
- ból jest odnoszony przez chorego do takiego uszkodzenia (**ból niereceptorowy psychogeny**)

Klasyfikacja bólu

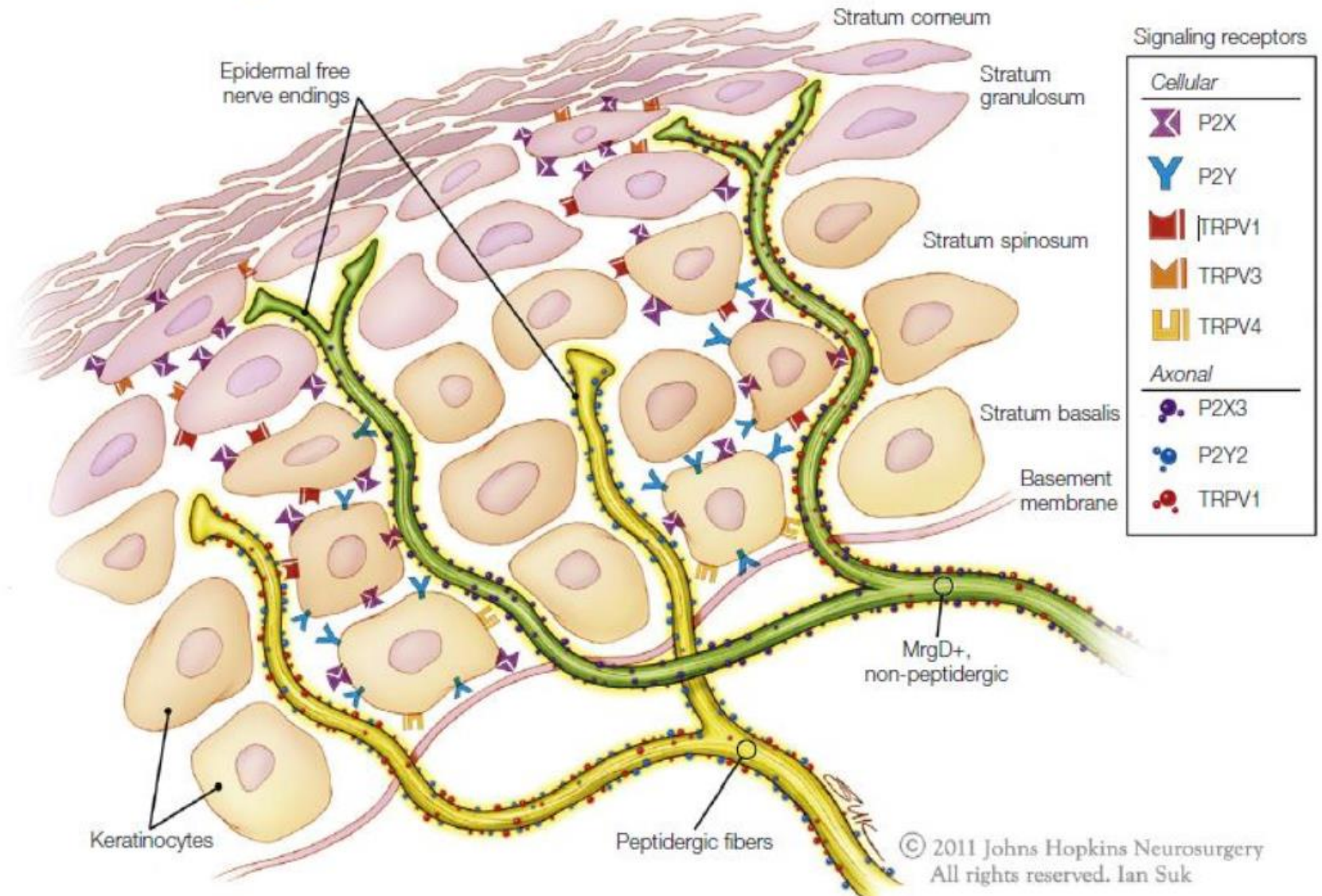

Ból ostry,
receptorowy

Patofizjologia bólu

Nociceptors

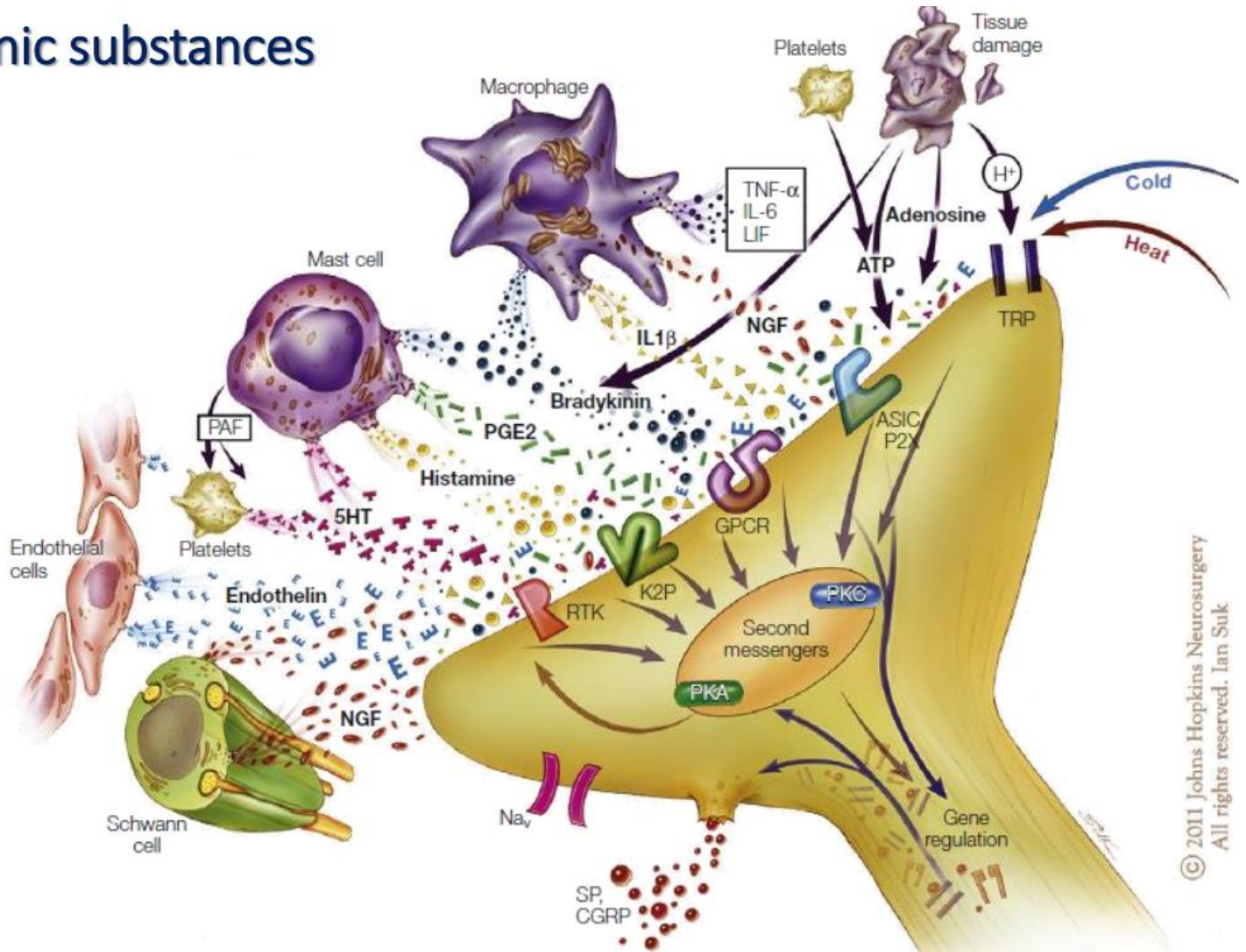

Mediatory bólu ostrego

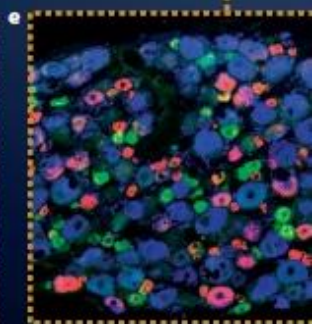
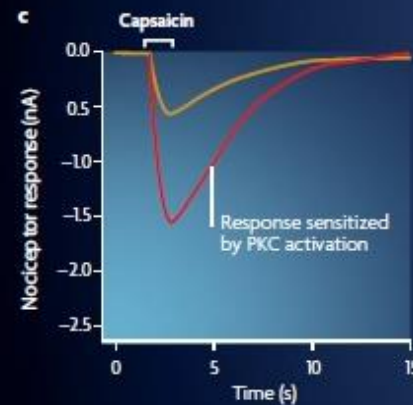
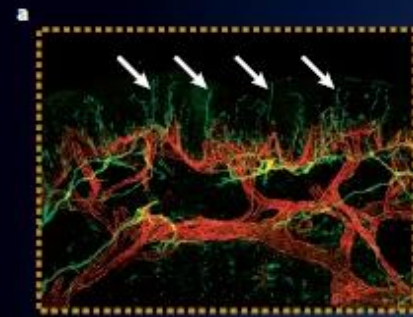
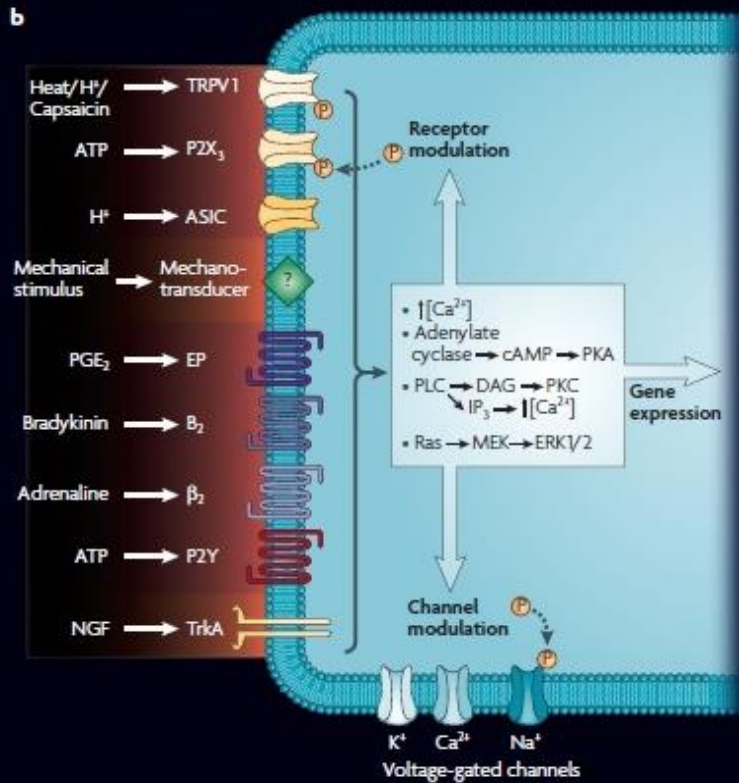
Substance	Main effects
Kinins: • bradykinin (in blood) • kallidin (in tissues)	nociceptor activation
Serotonin	
Histamine	vasodilation, oedema, itching, nociceptor sensitization
Prostaglandins	nociceptor sensitization
Leukotrienes	
H ⁺	hyperalgesia
Cytokines	nociceptor sensitization and stimulations
Adenosine	hyperalgesia

Allogenic substances

Typy receptorów bólowych

- Wysokoprogowe mechanoreceptory (HTM) reagują na mechaniczne drażnienie.
- Wielomodalne receptory bólowe – reagujące na różne typy drażnienia:
 Jony wodorowe
 5-hydroktryptamina
 Cytokiny
 Bradykinin
 Histamina
 Prostaglandyny
 Leukotrieny

Neurotransmitery bodźców bólowych

- Neuropeptides
- Tachykinins
- Substance P
- Calcitonin gene-related peptide
- Aspartate
- Glutamate
- Somatostatin
- Neurotrophins
  - Nerve growth factor (NGF)
  - Brain-derived neurotrophic factor (BDNF)
  - Neurotrophin-3
  - Neurotrophin-4
  - Neurotrophin-5

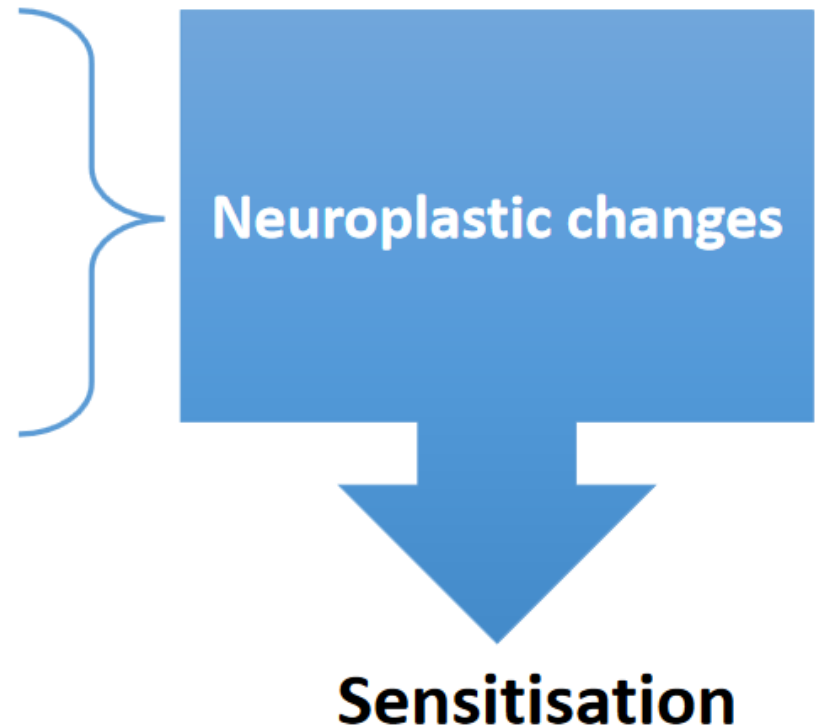
Receptory

- Neurotrophin receptors
  - tyrosine kinase (trKA) receptor
  - transient receptor potential (vanilloid) receptors
    - TRPV1 receptors
    - TRPV3 receptors
- Tachykinin receptors
- Purinergic receptors
- Adenosine triphosphate receptors
- Opioid receptors
- Cannabinoid receptors

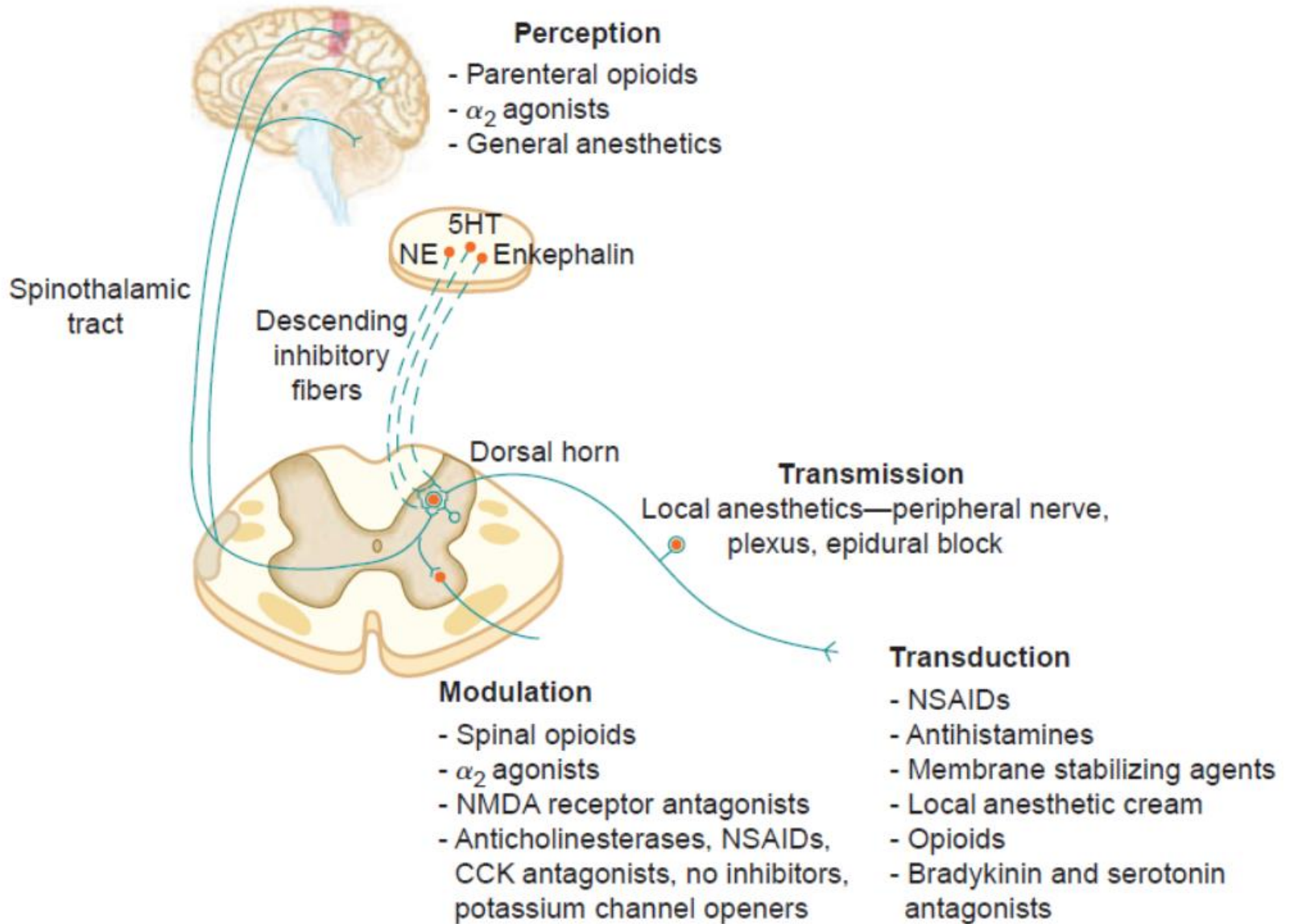
Ból przewlekły,
neuropatyczny

Przetwarzanie bodźców bólowych

- Transduction
- Transmission
- Modulation
- Perception

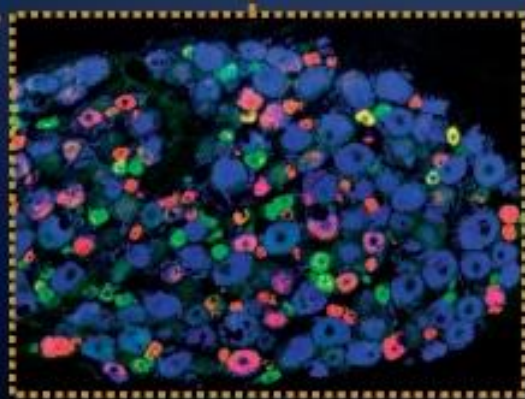
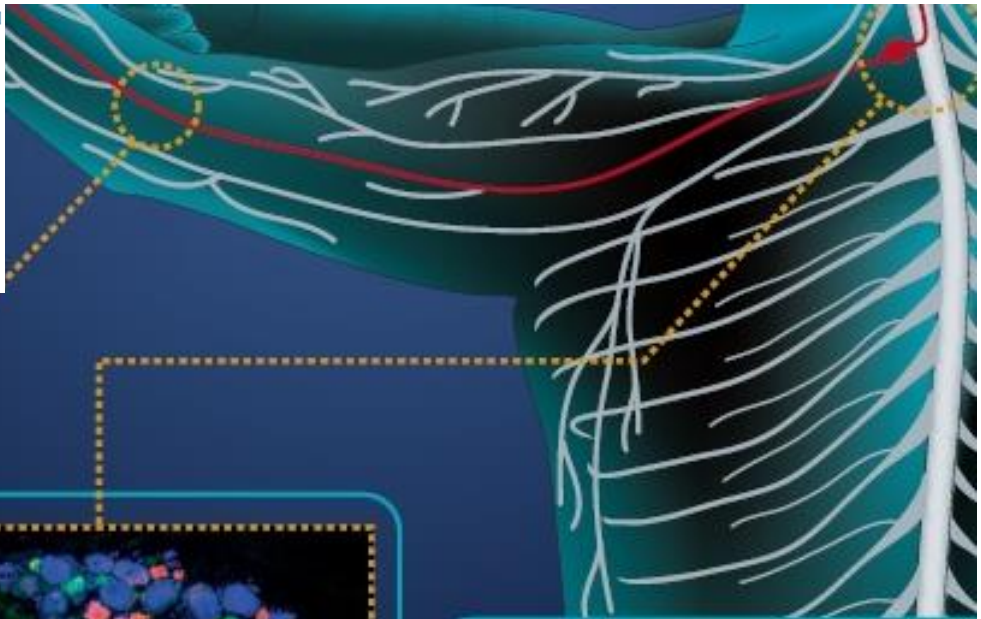
Przewodzenie bodźców bólowych

Peripheral Nerve Fiber Types/Characteristics

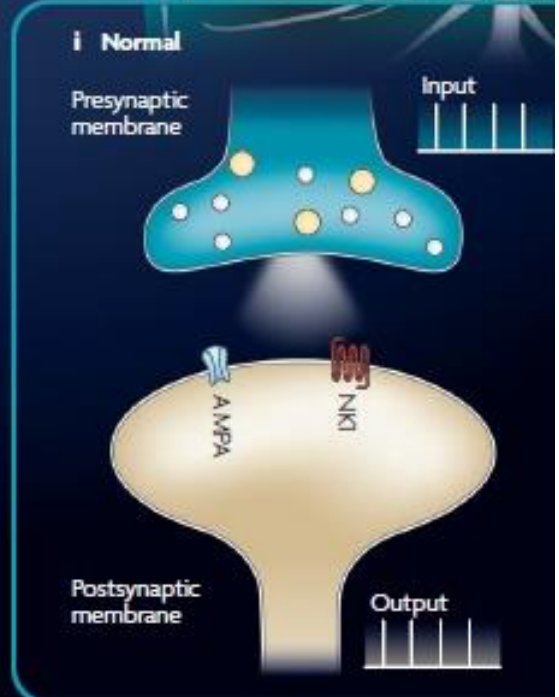
Class\units	Stimuli/function	Perception	Conduction velocity (m/s)	Diameter (microns)	Myelinated
A-alpha fibers	Motor contraction Efferent transmission	None direct	30-85	12-22	Yes
A-beta fibers	Vibration, pressure Afferent transmission	Vibration, pressure	30-70	5-12	Yes
A-delta fibers*	Cold sensation, pain Fast pain, localized touch Afferent transmission	Cold sensation, pain Localized touch	5-30	1-5	Yes
C-fibers**	Hot sensation, pain Slow pain, generalized touch Afferent transmission	Hot sensation and pain Generalized touch	0.5-2.0	0.3-1.3	No

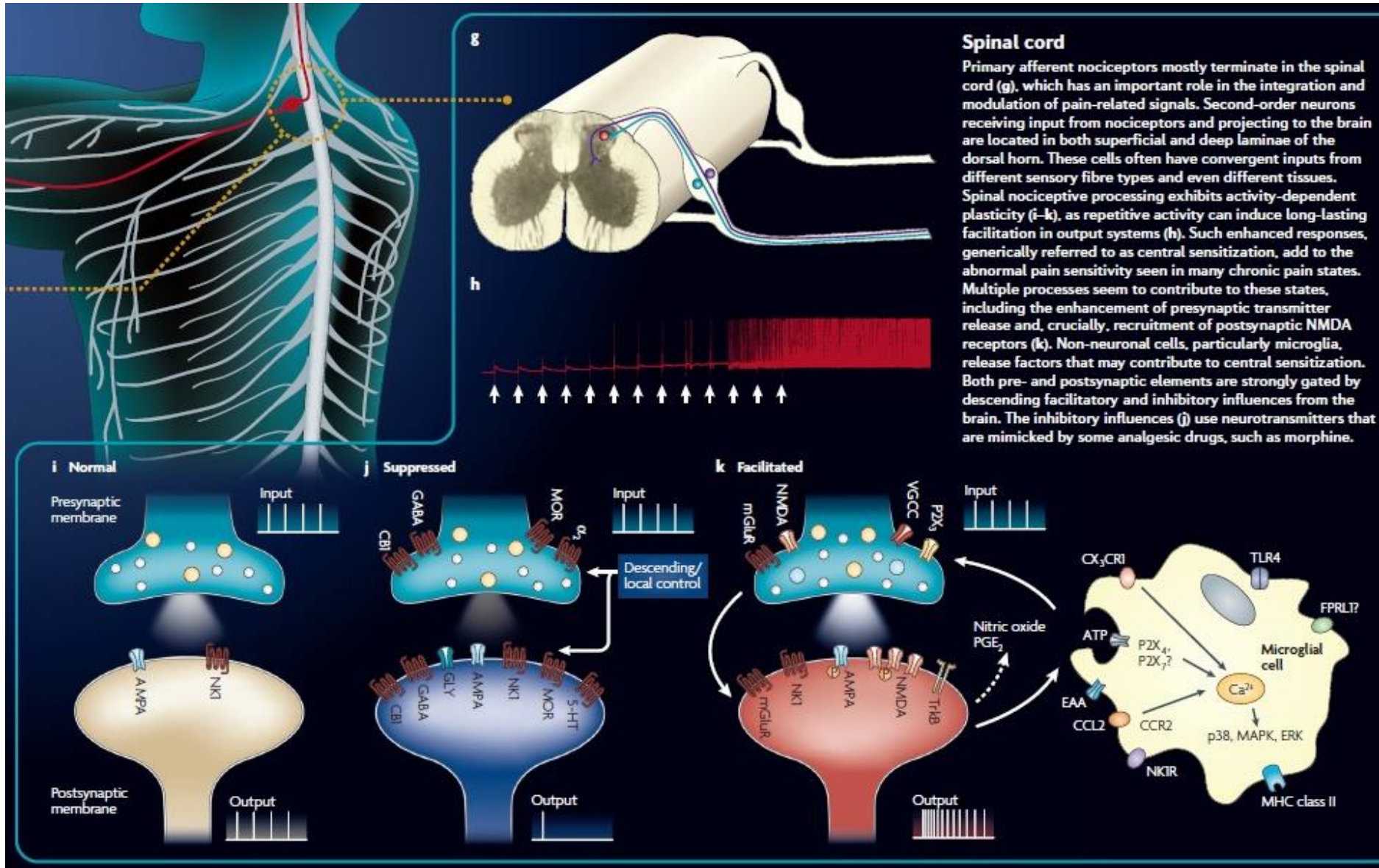
Włókna zmielinizowane i bezmielinowe włókna nocyceptywne

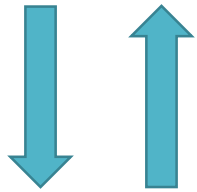
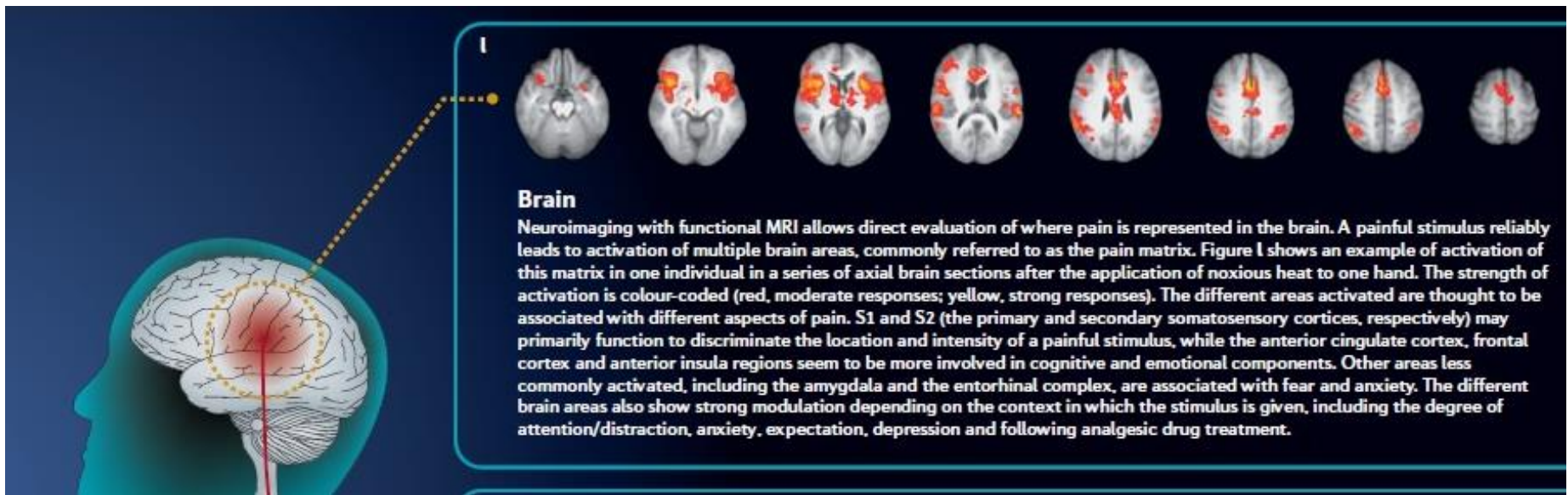
Ekspresja neuropeptydów we włóknach nerwowych nocyceptycznych (czerwony)

Ektopowa spontaniczna aktywność w włóknach aferentnych po uszkodzeniu
Uszkodzone aksony nabywają nowej wrażliwości na bodźce mechaniczne i zwiększoną wrażliwość na katecholaminy

Centralna sensytyzacja

Funkcjonalny MRI w lokalizowaniu aktywacji mózgu w trakcie reakcji bólowej
Pierwszorzędowa i drugorzędowa kora czuciowa: dyskryminacja lokalizacji i intensywności bodźców bólowych

Kora obręczy, kora czołowa, przednia część wyspy: aspekty poznawcze i emocjonalne w trakcie bólu

Ciało migdałowe, kora węchowa: zaburzenia uwagi, lek, depresja i oczekiwania

Endogenne mechanizmy przeciwbólowe

- GABA
- glycine
- endorphins
- encephalins
- dynorphins
- **Opioid system**
  - The highest concentration of opioid receptors in the spinal cord is around the C-fibre terminal zones in laminae I and II:
  - 70 % μ receptors
  - 24 % δ receptors
  - 6 % κ receptors

The IASP classification of chronic pain for ICD-11: chronic neuropathic pain

Joachim Scholz^{a,b}, Nanna B. Finnerup^{c,d}, Nadine Attal^{e,f}, Qasim Aziz^g, Ralf Baron^h, Michael I. Bennettⁱ, Rafael Benoliel^j, Milton Cohen^k, Giorgio Cruccu^l, Karen D. Davis^{m,n}, Stefan Evers^{o,p}, Michael First^q, Maria Adele Giamberardino^r, Per Hansson^{s,t}, Stein Kaasa^{u,v,w}, Beatrice Korwisi^x, Eva Kosek^y, Patricia Lavand'homme^z, Michael Nicholas^{aa}, Turo Nurmikko^{bb}, Serge Perrot^{cc}, Srinivasa N. Raja^{dd}, Andrew S. C. Rice^{ee}, Michael C. Rowbotham^{ff}, Stephan Schug^{gg}, David M. Simpson^{hh}, Blair H. Smithⁱⁱ, Peter Svensson^{jj,kk}, Johan W.S. Vlaeyen^{ll,mm}, Shuu-Jiun Wang^{nn,oo}, Antonia Barke^x, Winfried Rief^x, Rolf-Detlef Treede^{pp,*}, Classification Committee of the Neuropathic Pain Special Interest Group (NeuPSIG)

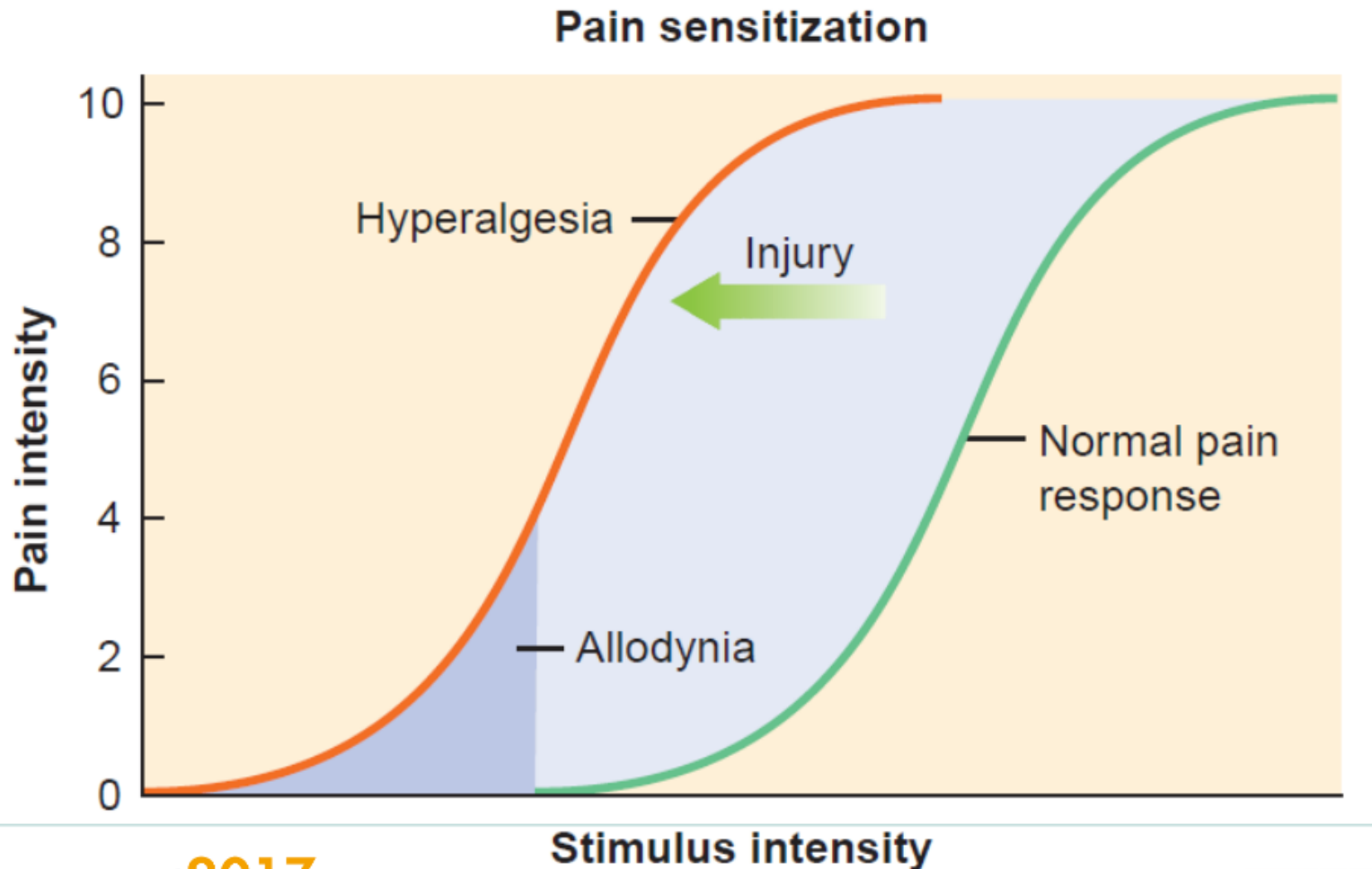
Przewlekły ból neuropatyczny to przewlekły ból spowodowany uszkodzeniem lub choroba w zakresie somatosensorycznego układu nerwowego.

Ból może występować spontanicznie lub zostać sprowokowany, jako wzmożona reakcja na bodziec bolesny (przeuczulica bólowa, hyperalgesia) lub jako bolesna reakcja na prawidłowy bodziec nie-bólowy (allodynia).

Kryteria te mają zastosowanie do wszystkich jednostek diagnostycznych przewlekłego bólu neuropatycznego.

Neuropathic pain

Hyperalgesia and allodynia

Kryteria

1. Ból ma określoną neuroanatomicznie lokalizację.
2. Wywiad sugeruje obecność odpowiadającego za ból uszkodzenia struktur obwodowego lub ośrodkowego układu nerwowego.
3. W badaniu stwierdza się obecność pozytywnych lub negatywnych objawów neurologicznych związanych z bólem lub pozytywny wynik testów potwierdzających rozpoznanie (ilościowa ocena czucia, badania laboratoryjne).
4. Udokumentowana obecność odpowiedzialnej za ból choroby lub uszkodzenia w badaniach laboratoryjnych, np. neuroobrazowych.

Na podstawie tych kryteriów ból neuropatyczny może być określony jako pewny (spełnione wszystkie cztery kryteria), prawdopodobny (kryterium 1 i 2 oraz 3 lub 4) lub możliwy (kryterium 1 i 2, bez potwierdzenia w badaniach)

Dane epidemiologiczne

Około 20% dorosłych Europejczyków ma ból przewlekły, a oprócz fizycznego i emocjonalnego obciążenia jakie przynosi, koszty finansowe ponoszone przez społeczeństwo są ogromne.

Obecnie szacowane na ponad 200 miliardów euro rocznie w Europie i 150 miliardów dolarów rocznie w USA.

Mniej niż 2% osób cierpiących na ból przewlekły ma szansę na wizytę w klinice leczenia bólu.

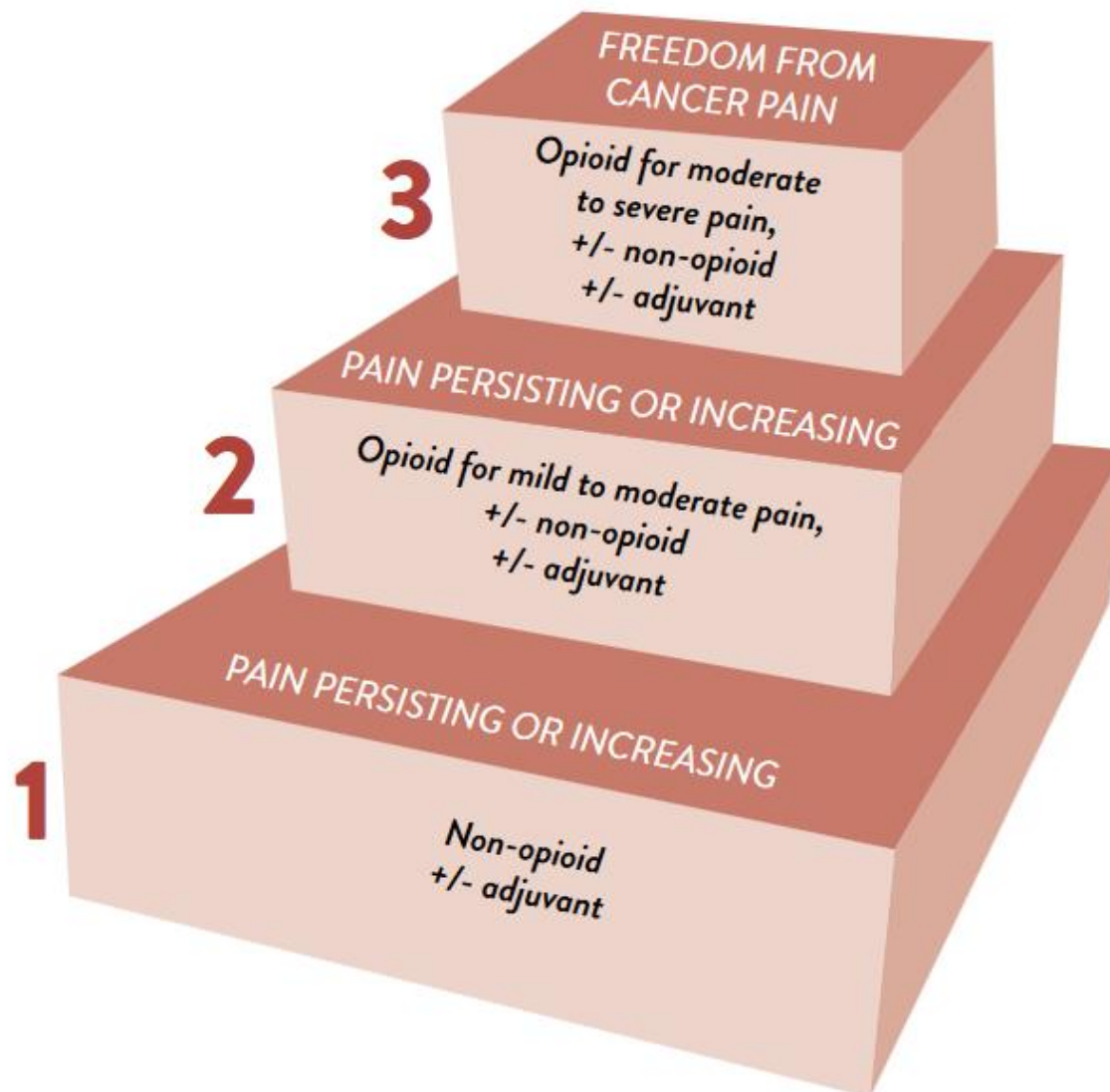

Badania przeglądowe pozwoliły również na identyfikację **czynników ryzyka powstawania bólu przewlekłego** (OR – odds ratio, określa stosunek szansy wystąpienia danego zdarzenia w danej grupie do wystąpienia tego samego zdarzenia w innej porównywanej grupie) i należą do nich:

- płeć żeńska;
- starszy wiek;
- niższy poziom wykształcenia (OR 2,17);
- niższy poziom dochodów;
- bezrobocie, renta, emerytura;
- bycie samotnym (wdowieństwo, rozwód);
- otyłość (OR 1,89) lub niedowaga (OR 1,51);
- choroby układu sercowo-naczyniowego (OR 3,84) i układu oddechowego (POChP);
- praca fizyczna.

Drabina analgetyczna WHO

Figure A1.1. The three-step analgesic ladder

WHO GUIDELINES FOR THE PHARMACOLOGICAL AND RADIOTHERAPEUTIC MANAGEMENT OF CANCER PAIN IN ADULTS AND ADOLESCENTS

Table 2. Groups and classes of medicines for cancer pain management and specific examples

MEDICINE GROUP	MEDICINE CLASS	EXAMPLE MEDICINES
Non-opioids	Paracetamol	Paracetamol oral tablets and liquid. Rectal suppositories, injectable
	NSAIDs	Ibuprofen oral tablets and liquid Ketorolac oral tablets and injectable Acetylsalicylic acid oral tablets and rectal suppositories
Opioids	Weak opioids	Codeine oral tablets and liquid and injectable
	Strong opioids	Morphine oral tablet and liquid and injectable Hydromorphone oral tablets and liquid and injectable Oxycodone oral tablets and liquid Fentanyl injectable, transdermal patch, transmucosal lozenge Methadone oral tablet, liquid, injectable

MEDICINE GROUP	MEDICINE CLASS	EXAMPLE MEDICINES
Adjuvants	Steroids	Dexamethasone oral tablet and injectable Methylprednisolone oral tablets and injectable Prednisolone oral tablets
	Antidepressants	Amitriptyline oral tablets Venlafaxine oral tablets
	Anticonvulsants	Carbamazepine oral tablets and injectable
	Bisphosphonates	Zoledronate injectable

A silhouette of a person's head and hand, with the hand near the face, set against a teal background. The person appears to be in a contemplative or pensive pose.

Gdyby nie było cierpienia, człowiek nie
znałby swych granic, nie znałby siebie.
– Lew Tołstoj

” WielkieSlova.pl